

ՀՀ ԳԱԱ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Մարտի 28-ին կայացավ ՀՀ ԳԱԱ տարեկան հաշվետու ընդհանուր ժողովը: Ժողովը մեկնարկեց նախօրեին՝ ակադեմիայի գիտական բաժանմունքներում, ուր լավեցին բաժանմունքների գործունեության արդյունքները, տեղի ունեցան լուրջ և շահագրգիռ քննարկումներ: Բաժանմունքներում լավեցին բազմաթիվ գիտական զեկուցումներ: Նշենք, որ զեկուցումների հեղինակները ոչ միայն ակադեմիայի գիտնականներն էին, այլ նաև ՀՀ ԳԱԱ արտասահմանյան անդամները: Տարեկան ընդհանուր ժողովին ներկա էին Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանը, նախարարներ, Ազգային ժողովի պատգամավորներ, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ղեկավարներ, ԳԱԱ արտասահմանյան անդամներ, հյուրեր:

Բացելով ժողովը, ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը խնդրեց ժողովի մասնակիցներին՝ մեկ րոպե լռությամբ հարգել հաշվետու տարում կյանքից հեռացած ԳԱԱ ակադեմիկոսների և թղթակից անդամների հիշատակը:

Այնուհետև ՀՀ ԳԱԱ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին հաշվետու զեկուցումով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը:

2017 թվականի ՀՀ ԳԱԱ գիտակազմակերպական գործունեության մասին զեկուցեց ԳԱԱ ակադեմիկոս-բարոյաբան, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Հրանտ Մաթևոսյանը: Ձեկուցման ավարտին, Հրանտ Մաթևոսյանը ժողովին ներկայացրեց հետևյալ առաջարկությունը.

«Հանրապետության գիտության զարգացման գերակա ուղղությունների շրջանակում ստեղծել հետազոտական ժամանակավոր խմբեր՝ մեկ ընդհանուր գիտական հստակ խնդրի, գաղափարի շուրջ՝ ընդգրկելով տարբեր գիտական կազմակերպություններից առանձին լաբորատորիաներ, խմբեր կամ առանձին գիտնականներ(մինչև 10 գիտնական): Սկզբնական մեկնարկը տալու համար բավական է հայտարարել նման տիպի 10 թեմա: Եթե այդ թեմաները կամ դրանց մի մասը կազմվեն պետական պատվերի շրջանակներում, ապա դա կլինի ավելի նպատակալաց և ավելի շահավետ: Ծրագրի կատարման ժամանակահատվածը կարող է տատանվել 1-ից մինչև 3 տարի: Կատարողները պետք է վարձատրվեն բազային ֆինանսավորման չափաբաժիններից գոնե երկու կամ երեք անգամ ավել: Սրանք մեծ գումարներ չեն և կարող են հատկացվել թեմատիկ ֆինանսավորման շրջանակներում: Այս

գործընթացում կա հույժ կարևոր հարց, դա փորձաքննությունն է. և՛ թեմաների ընտրությունը, առավել ևս կատարված աշխատանքների հաշվետվությունների ընդունումը, և՛ 2-րդ փուլի, այսինքն՝ թեմաների շարունակելու հարցի լուծումը պետք է իրականացվի հնարավորինս ամենամաքուր փորձաքննության արդյունքում: Ցանկության դեպքում իրականացնելը շատ դյուրին է, եթե ճիշտ և հստակ լինի խնդրի դրվածքը, ճիշտ որոշվեն ոլորտը, նպատակները և չափորոշիչները: Այս ճանապարհով կորոշվեն գիտության հետագա զարգացման ուղղությունները, միտումները, գիտական համակարգերի իրական օպտիմալացման խնդիրները: Առաջին հայացքից թվում է, թե սա երկար ճանապարհ է, սակայն այս գործընթացի արագությունը հետագա տարիներին, սկսած երկրորդ փուլից, շատ արագ է մեծանալու: Արդյունքում մոտավորապես հինգ տարիների ընթացքում կծնվեն ավելի իրական գիտական համակարգ, որը մի կողմից՝ կարտահայտի տնտեսության զարգացման ուղղությունները, մյուս կողմից՝ կլուծի գոյություն ունեցող գիտական ներուժի պահպանման, կոնցենտրացման և նպատակային օգտագործման

հարցը:

Ձեկուցումներից հետո տեղի ունեցավ 2017 թվականի գիտակազմակերպական գործունեության արդյունքների շահագրգիռ և բովանդակալից քննարկում:

Ելույթ ունեցան ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Սերգեյ Մովսիսյանը, օրգանական և դեղագործական քիմիայի գիտատեխնիկական կենտրոնի տնօրեն, ՀՀ ԳԳԱ թղթակից անդամ Վիգեն Թովուզյանը, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արամ Պապոյանը, ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտի տնօրեն Վլադիմիր Սահակյանը և էկոլոգամոնոֆերային հետազոտությունների կենտրոնի տնօրեն Արմեն Սաղաթեյանը: Այնուհետև ելույթ ունեցավ ՀՀ նախագահ Սերժ ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ:

Ընդմիջումից հետո ժողովակները լսեցին ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Պավել Ավետիսյանի «Քաղաքակրթությունների և ժամանակների խաչմերուկում. Հայաստանն ըստ նորահայտ հնագիտական տվյալների» անչափ հետաքրքիր զեկուցումը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ զեկուցումը

2017 թվականին գիտությունների ազգային ակադեմիայի գիտահետազոտական ինստիտուտներում և կենտրոններում շարունակվել են հիմնարար և կիրառական բնույթի գիտական մշակումները, պահպանվել է բարձր մակարդակի գիտական արդյունքների ստացման ավանդույթը:

ԳԱԱ նախագահությունը սկսած 2006 թ. իրականացրել է ԳԱԱ համակարգի կառուցվածքային և բովանդակային օպտիմալացման և գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացման ուղղված միջոցառումներ: Շարունակելով սկսած գործունեությունը նախաձեռնել է 2017 թ. անցկացնել ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների 2012-2016 թթ. գործունեության արդյունավետության գնահատում: Համակարգի առկա վիճակի վերլուծության անցկացումը և հետագա զարգացման միտումների վերաբերյալ կանխատեսումները հիմք կհանդիսանան ԳԱԱ համակարգի կառավարման իրատեսական որոշումների մշակման և կայացման համար: Կատարվել է գնահատման արդյունքների որակական ու քանակական վերլուծություններ, որը ունի 200 էջ ծավալ: Հաշվետվության եզրափակիչ մասում կերպով նկարագրված մեծածավալ աշխատանքի կարևոր արդյունքներ:

Գիտական ձեռքբերումների մասին մանրամասն կարող եք ծանոթանալ Ձեզ բաժանված տարեկան ամփոփ հաշվետվությունից, ուստի թույլ տվեք հրապարակել միայն հիմնարար և կիրառական բնույթի որոշ արդյունքներ:

ԿԱՐԵՎՈՐԱԳՈՒՅՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների բնագավառ

- Մոտակա և միջին ենթակարմիր տիրույթների լուսաչափական տվյալների հիման վրա մեկ երիտասարդ աստղային օբյեկտի մոտ հայտնաբերվել է 5 աստղային մեծությունը գերազանցող հզոր բռնկում:

- Տարբեր խառնուրդներով ցինկի օքսիդի թաղանթների հիման վրա ստեղծվել են էներգամակախ հիշողության տարրերի հատկություններով կառուցվածքներ, մշակվել են նոր սերնդի համակարգչային հիշողության տարրերի մեմբրիստորների նախատիպ մոդելներ:

- Գրանցվել և հետազոտվել է ռեզոնանսային ճառագայթմամբ ատոմական զազում հարուցված լույսի ուղղորդված ուժեղացումը, որը մասնավորապես կարող է օգտագործվել գեոմագնիսական դաշտի մշտադիտարկման համար:

- Առաջին անգամ առաջարկվել է ալիքի երկարության չափսերի դիէլեկտրիկական դիֆրակցիոն միկրոոպյայակ օպտիկական և միկրոալիքային տիրույթներում օգտագործման համար:

- Տեսականորեն ցույց է տրվել, որ միկրոնային ալիքի երկարությամբ ակուստիկ դաշտերի միջոցով կարելի է կառավարել նյութի մագնիսական և դիէլեկտրական թափանցելիության մեծությունները, ինչը հնարավորություն կտա ստանալ նոր դասի մետամյութեր:

- Շերտավոր սալ-փաթեթի համար լուծվել է առած-

գականության տեսության համապատասխան տարածական խնդիրը, երբ չափիչ տվյալները վերցված են փաթեթի k-րդ շերտի մակերևույթի կետերից:

- Մշակվել է բազմաֆունկցիոնալ տեղեկատվական UNI MAIL համակարգը ցանցային և SMS տեխնոլոգիաների հիման վրա:

Քիմիական և երկրի մասին գիտությունների բնագավառ

- Ուսումնասիրվել են N- բենզոիլ- DL- վալին դիմեթիլամինոէթիլ ամիդի յոդմեթիլատի մի շարք դեղաբանական և ֆիզիոլոգիական հատկությունները: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ միացությունը կարող է կիրառվել Ալցհեյմերի հիվանդության բուժման համար դեղամիջոց ստեղծելիս:

- Պղնձալարերի արտադրական օքսիդային յուղոտ թափոններից պղնձի վերականգնման պրոցեսն իրականացվել է այրման ռեժիմում, ուժեղ օքսիդիչի հավելումների միջոցով:

- Իրականացված համալիր ստորջրյա և վերջրյա տեկտոնական հետազոտությունները թույլ են տալիս Սևանա լճի հատակին լճային ժամանակակից նստվածքների տակ, բացահայտել Նորատու-Քանազեղ տեկտոնական խախտման սեգմենտի առկայությունը:

Բնական գիտությունների բնագավառ

- Սեզոնային հետազոտություններ են կատարվել Սևանա լճի 142 կայաններում: Ուսումնասիրություն-

«ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ վեկուցումը

➤1 Երբ ցույց են տվել, որ լճային էկոհամակարգում շարունակվել են դրական գործընթացները:

● Առաջին անգամ իրականացվել են Հրազդան գետի Մարմարիկ վտակի հիդրոբիոնոմների տեսակային կենսաբազմազանության համալիր ուսումնասիրություններ, տրվել է ջրի որակի գնահատականը:

● Սինթեզվել են ացետիլենային կապեր պարունակող օպտիկապես մաքուր ամինաթթուներ:

● Շարունակվել են մանրէների կուլտուրաների շուրջ 13000 շտամ պարունակող հավաքածուի պահպանման և հետազոտման աշխատանքները:

● Ճապոնացի գիտնականների հետ համատեղ ստացվել է Ցեզիումի ճառագայթաակտիվ նուկլիդների պոլիմերաանոթագանական սորբենտ և դրա ստացման եղանակ, որին տրվել է ՀՀ գյուտի արտոնագիր: Նախատեսվում է այն արտոնագրել նաև Ճապոնիայում:

● Ուսումնասիրվել է գալարմինի ազդեցությունը ասցիտային քաղցկեղով վարակված մկների ուռուցքային բջիջների վրա (ԱՄՆ-ի Մայամիի համալսարանի հետ): Գալարմինի տարբեր չափաբաժինների կիրառումը հանգեցրել է քաղցկեղի բջիջների աճի ճնշմանը:

● Պարկինսոնի հիվանդության ռոտենոնային մոդելի վրա ցույց է տրվել, որ քուրքումինով բուժումից հետո հայտնաբերվել է ուղղահայաց կանգնելու և շարժիչ այլ վարքային խանգարումների վերականգնում:

● Հայաստանի և Արցախի տարածքներում հավաքած 206 ժամանակակից հայկական և 52 հնագույն Ղևթ-ի նմուշների գենոտիպավորման արդյունքում ստացված ամբողջական միտոքոնդրիալ գենոմի հաջորդականությունները գետնելվել են «Gene Bank» շտեմարանում:

Հայագիտության և հասարակական գիտությունների բնագավառ

● Պատմության ինստիտուտը հրատարակել է «Հայ պարբերական մամուլի պատմություն» երկհատորյակի 2-րդ հատորը, որն ընդգրկում է 1900-1922 թթ. ժամանակահատվածում հրատարակված հայերեն թերթերի և ամսագրերի պատմությունը:

● Արևելագիտության ինստիտուտում ուսումնասիրվել է Մերձավոր Արևելքում, մասնավորապես Սիրիայում տեղի ունեցող հակամարտության պատմությունը:

● Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտը Լեռնագոգ 1 նորահայտ հնավայրի պեղումներով բացահայտել և ուսումնասիրել է մ.թ.ա. VIII-VII հազարամյակներ ժամանակագրվող երկրագործական հասարակությունների սաղմնավորման փուլի հնագույն բնակավայր (Նախակերամիկական մեոլիթ):

● Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում էական քայլ է կատարվել արևմտահայերենի ակադեմիական քերականության ստեղծման ուղղությամբ: Հրատարակվել է Հ. Չոլաքյանի «Արևմտահայերենի քերականություն (կանոնակարգ և խնդիրներ)» աշխատության առաջին գիրքը:

● Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում ուսումնասիրվել են քրիստոնեության վաղ շրջանի ասորաբյուզանդական ավանդույթների հայկական խմբագրությունները:

● Փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտում շարունակվել են ՀՀ-ում տիրող սոցիալ-քաղաքական մթնոլորտին և միգրացիոն գործընթացներին մվիրված աշխատանքները, մասնավորապես Եվրոպական Միությանն անդամակցելու կապակցությամբ:

● «Հայկական հանրագիտարան» հրատարակչությունը հրատարակության է պատրաստել «Հանրագիտական բառարանի» երկրորդ հատորը:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների բնագավառ

● Հետազոտվել է օրթոգոնալ հաճախականային բաժանմամբ ազդանշանների կիրառման հնարավորությունը փոքրաչափ թռչող թիռախմբերի հայտնաբերման և վերծանման նպատակով:

● Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտը կատարել է բավականին մեծ ծավալի աշխատանքներ պաշտպանության նախարարության պատվերով:

● Առաջարկվել է ջերմաստիճանի օպտիկական որոշման մեթոդ՝ հիմնված հազվագյուտ հողերի իոններով ակտիվացված բյուրեղներում կոոպերատիվ լյումինիսցենցիայի բնութագրերի գրանցման վրա:

● Առաջարկվել է իրականացվել է մետաղական միկրոկառուցվածքների ձևավորման նոր լազերային եղանակ:

● Բյուրականի աստղադիտարանում ստեղծված Հայ-ռուսական համատեղ կայանում 190 դիտողական գիշերների ընթացքում ընդհանուր առմամբ արվել է 37000 չափում և վերականգնվել է 610 ուղեծիր արհեստական արբանյակների համար:

● Պոլիկլաստերային ալմաստի և ալյումինի միտրիդի շերտավոր միջավայրում մակերևութային ակուստիկական ալիքների հիման վրա ստեղծվել են ֆիլտրեր և ջերմաստիճանի, տեղափոխման և սեյսմիկ տատանումների գրանցիչներ:

● Օգտվողների տվյալների հավաքագրման նպատակով ստեղծվել է տվյալների շտեմարան, որն ընդգրկվել է So1o Learn ծրագրային համակարգում: Համակարգում տվյալ պահին առկա է 7.5 միլիոն օգտվողի տվյալ ներառյալ նրանց թվային պատկերները: Հավաքագրված տվյալների հիման վրա ստեղծվել է մեքենայական ու-

սուցման համակարգ ներդրմային ցանցերի միջոցով:

● Կատարելագործվել է աղավաղված պատկերների բնութագրերի վերլուծության և երևակայական վերականգնման նախկինում մշակված համակարգը:

● Քիմիական և Երկրի մասին գիտությունների բնագավառ

● Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում մշակված «Բիօքսիլ-2» ախտահանիչ նյութը փորձարկումներ է անցել առողջապահության նախարարության մի շարք լաբորատորիաներում: Բոլոր փորձարկումներում հաստատվել է «Բիօքսիլ-2» ախտահանիչի բարձր արդյունավետությունը:

● Մշակվել է պղնձալարերի արդյունաբերական օբյեկտային յուղոտ թափոններից մեծ մաքրությամբ (99%-ը գերազանցող) պղնձի փոշու կորզման եղանակ:

● Քաջարանի պղնձամոլիբդենային հանքահարստացուցիչ ֆաբրիկայի թափոնապրոցի վերամշակման և դրանից պղնձ, մոլիբդեն, երկաթ պարունակող բաղադրիչների կորզման նոր տեխնոլոգիան փորձարկվել է խոշորացված լաբորատոր սարքավորման վրա:

● Ուսումնասիրվել են պղնձի օքսիդացած հանքանյութերից ֆլուտացումով պղնձի կորզման պրոցեսները և առաջարկվել են արդյունավետ կորզման տեխնոլոգիական հիմունքներ:

● Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության, Համաշխարհային բանկի և ամերիկյան Appride Technology Council կազմակերպության կողմից մշակվել է դպրոցական շենքերի վերակառուցման և նոր շենքերի նախագծման ուղեցույց նորմատիվահրահանգչական փաստաթուղթ:

● Մշակվել և ստեղծվել է փորձնական մոդել ժամանակակից բազմաֆունկցիոնալ էլեկտրահետախուզական բազմաալիք չափման սարքավորում:

● Ավարտվել է հասցվել և թեստավորվել է սողանքների ավտոմատացված մոնիթորինգի ծրագրային ապահովումը, որն այժմ գործում է Հայաստանում առաջին անգամ իրականացված մոնիթորինգի համակարգում:

● (Սեյսմիկ) Ստեղծվել է նոր փոքրածավալ արտադրական գիծ, կազմակերպվել են ՀՀ շուկայում որոշակի պահանջարկ ունեցող ջրի մակարդակի ստուգիչ-չափիչ ստացիոնար և մոբիլ սարքերի սերիական արտադրություններ, որոնք հաջողությամբ կիրառվում են ՀՀ հատուկ նշանակության ջրամբարների անվտանգ շահագործման նպատակով:

● Նախագծվել և ներդրվել է սեյսմիկ պաշտպանության հեռակառավարվող համակարգ ստրատեգիական կարևոր օբյեկտների մշտադիտարկման և անվտանգության համար:

● Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտը «Դեֆորմացված ստրուկտուրաների դերը մավթի կուտակման և պահպանման համար» թեմայով աշխատանքներ է կատարել բուլղարական Նիս-Սոֆիա համալսարանի հետ: Աշխատանքը վերաբերում է Հայաստանի

Վեդի- Եղեգնաձոր տեղամասում մավթի ու գազի հնարավոր կուտակման և պահպանման հեռանկարներին:

Բնական գիտությունների բնագավառ

● Սևանա լճում իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման համալիր ծրագրի շրջանակում «Սևանի իշխան» ՓԲԸ ֆինանսավորմամբ, շարունակվել են Սևանա լճի ջրի որակի հեռագնման մոնիթորինգային համակարգի ստեղծման գիտահետազոտական աշխատանքները:

● Սևանա լճում իրականացված ձկնաբանական հետազոտությունների արդյունքում գրանցվել է ձկնային պաշարների որոշակի աճ: Անկառավարելի որսի արդյունքում արդյունագործական պաշարի համարժեք վերականգնում տեղի չի ունեցել:

● Պեպտիդների ազդեցության ուսումնասիրությունները բարձր արդյունավետության հեղուկային քրոմատոգրաֆիայի և մաս-սպեկտրալ մեթոդների կիրառմամբ հնարավորություն են ընձեռել ստեղծել և արտադրական հենքի վրա դնել քրոմատոգրաֆիական աշտարակների արտադրությունը: Արտադրանքը մրցունակ է և ունի ավելի ցածր ինքնարժեք շուկայում ներկայացված այլ ապրանքների համեմատ:

● Շարունակվել է բժշկության, դեղագործության և ախտորոշման բնագավառներում կարևոր նշանակություն ունեցող մի շարք օպտիկապես ակտիվ ոչ սպիտակուցային ամինաթթուների արտադրությունը և իրացումը եվրոպական շուկայում:

● Նոր ֆունկցիոնալ սնունդ ստանալու նպատակով «Արցախ կաթ» գործարանում փորձարկվել են տարբեր կաթնաթթվային մթերքներից մեկուսացված բակտերիաների ընտրված համակցությունները:

● Բացահայտվել են նուկլեոզիդային երկու միացություններ, որոնք ճնշում են խոզերի աֆրիկյան ժանտախտի վիրուսի վարակը Vero բջիջներում: Միացություններն ունեն վիրուսասպան ակտիվություն:

Հայագիտության և հասարակական գիտությունների բնագավառ

● Սմիթսոնյան հաստատության հետ կնքված շրջանակային համաձայնագրով 3 խումբ մեծ ծավալի դաշտային ազգագրական հետազոտական աշխատանքներ է կատարվել ՀՀ Տավուշի, Լոռու, Շիրակի և Սյունիքի մարզերում: Կատարված և ընթացող ուսումնասիրություններով փաստագրվել, վերլուծվել և գնահատվել են Հայաստանում մշակութային, գյուղական և էթնիկ տուրիզմի զարգացման հնարավորությունները: Ուսումնասիրությունների արդյունքների հիման վրա մշակվելու են Հայաստանում զբոսաշրջության զարգացման ռազմավարական և ընթացիկ ծրագրեր:

● Հանրապետությունում խորհրդարանական կառավարման համակարգի անցմանը մվիրված փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտում 2017 թվականի սկզբից հանրահայտ միջազգային Gallup/Baltic Survey կազմակերպության հետ իրականացվել են համատեղ սոցիոլոգիական ուսումնասիրություններ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Միջազգային համագործակցությունը ԳԱԱ գործունեության հիմնական ուղղություններից մեկն է, և 2017 թվականին ունեցել ենք զգալի ծեռքերումներ: Նշենք մի քանի կարևոր համաձայնագրեր:

Արդեն 10 տարի է ԳԱԱ-ն բազմաբնույթ համագործակցություն է ծավալում Ֆրանսիայի գիտակրթական հաստատությունների հետ: 2017 թվականի մարտի 8-ին ՀՀ նախագահի Ֆրանսիա կատարած այցի ժամանակ կնքվեց շատ կարևոր համաձայնագիր ՀՀ գիտությունների ակադեմիայի, Հայաստանում ֆրանսիական համալսարանի, Տուլուզի Միդի-Պիեմե Դաշնային, 3-Պոլ Սաբատիե, 1 Կապիտոլ, Ժան-ժորես համալսարանների և Տուլուզի ազգային պոլիտեխնիկ համալսարանի միջև: Համաձայնագրի համաձայն բոլոր կողմերը հանձն առան զարգացնել և խորացնել համագործակցությունը և ընձեռել սարքավորումները համատեղ օգտագործելու հնարավորություն:

2016 թ. ԳԱԱ պատվիրակության Հինաստան կատարած այցի ժամանակ ձեռք բերված պայմանավորվածությունների արդյունքում 2017թ. սեպտեմբերին ԳԱԱ-ն հյուրընկալեց Հինաստանի պատվիրակությանը, և սեպտեմբերի 20-ին կնքվեց համագործակցության պայմանագիր ԳԱԱ-ի և Հինաստանի հունանիտար գիտությունների ակադեմիայի միջև: Հինաստանի հետ համագործակցության շրջանակներում ԳԱԱ-ն այս տարի հյուրընկալեց Հինաստանի սոցիալական գիտությունների ակադեմիայի քաղաքականության ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող դոկտոր Սյուսի Խայանին, որը մեկ ամիս աշխատեց ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտում և կատարեց ուսումնասիրություններ, ինչի արդյունքում չինարեն կտպագրվի Հայաստանի մասին ուղե-

ԳԳԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ ղեկուցումը

➤2 ցույց, որն աշխարհի ազգերի մասին ուղեցույցի մի մասն է:

Միջակադեմիական համագործակցությունները մի շարք երկրների ակադեմիաների հետ շարունակվում են նախկինում կնքված պայմանագրերի հիման վրա:

ԳԱԱ-ն միջազգային մոր համագործակցությունն ծավալելու նպատակով այս տարի հունամիտար և հասարակական գիտությունների բրիտանական ակադեմիայի մոդերնիզացիայի համագործակցության կապի միջոցով ներկայացրեց հետագա համագործակցությունն ծավալելու հետաքրքրությունները:

Չեխիայի գիտությունների ակադեմիայի հետ համագործակցությունը խորացնելու նպատակով ԳԱԱ-ն նախապատրաստում է մոլեկուլյար կենսաբանության և մաթեմատիկական գիտությունների ոլորտում համագործակցելու մոր առաջարկությունները:

Առկա համագործակցություններն ակտիվ պահելու և մոր կապերը խորացնելու նպատակով ԳԱԱ-ի տարբեր պատվիրակություններ 2017թ. այցելեցին համագործակց ակադեմիաներ և այլ միջազգային կառույցներ:

2017 թվականի ընթացքում ԳԱԱ նախագահ Ռ.Մարտիրոսյանը, փոխնախագահ Յու. Շուրուբյանը, բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Ռ. Յարությունյանը, արտաքին կապերի վարչության պետ Գ. Էվոյանը Ռուսաստանում, Չինաստանում, Ռումինիայում, Մոլդովայում մասնակցեցին համագործակցության տարբեր բնույթի քննարկումների, որոնց շնորհիվ ընդլայնվեցին ԳԱԱ-ի համագործակցության ծրագրերն արտասահմանյան տարաբնույթ գիտահետազոտական կառույցների հետ:

ԳԱԱ-ի միջազգային համագործակցության ձևերից է մասնակցությունը և անդամակցությունը միջազգային գիտական, գիտակրթական կառույցներին՝ «Գիտական միջազգային խորհուրդ» (ICSU), «Գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիա» (IAP), «Գիտությունների ակադեմիաների եվրոպական ֆեդերացիա» (ALLEA):

Միջազգային գիտական համագործակցություն են նաև տնտեսական միջկառավարական հանձնաժողովի կողմից իրականացվող համատեղ գիտական հետազոտությունները, որոնք իրականացվում են մի շարք երկրների գիտական կառույցների հետ: Հայ-ռուսական տնտեսական համագործակցության շրջանակներում շարունակվում է Բյուրականի աստղադիտարանի և ՌԴ «Ռոսկոսմոսի» տիեզերական տարածության հետազոտման և խաղաղ նպատակներով օգտագործման ասպարեզում համագործակցությունը: Առաջիկա տարիներին ռուսական կողմը նախատեսել է Բյուրականում տեղադրել ավելի ժամանակակից սարքավորումներ:

Միջազգային գիտատեխնիկական համագործակցության ձևերից են միջինաստիտուտային գիտական կապերը:

ԳԱԱ-ն հատուկ ուշադրություն է դարձնում երիտասարդ գիտնականների մասնակցությանը միջազգային հանդիպումներին և միջոցառումներին:

ԳԱԱ-ն ակտիվորեն մասնակցում է միջազգային տարբեր գիտական ծրագրերի, այդ թվում՝ Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի (ISTC) եվրոպական «Հորիզոն 2020», Սևծովյան տնտեսական համագործակցության և այլ ծրագրերի:

2017 թ. արտասահմանյան երկրներ գործուղման է մեկնել ԳԱԱ 657 գիտաշխատող, գիտական միջոցառումների մասնակցել է 332, համատեղ աշխատանքներ է կատարել 187, բանակցություններ է վարել և կոնսուլտացիաների մասնակցել 138 գիտաշխատող: Արտասահմանից ժամանել է 878 գիտնական, գիտական միջոցառումներին մասնակցել է 482, համատեղ աշխատանքներ է կատարել 256, բանակցություններ է վարել և կոնսուլտացիաների մասնակցել 74 գիտաշխատող: Նախորդ տարվա համեմատ գործուղված գիտնականների թիվն ավելացել է 76-ով:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

Հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացվել են գործառնություններ միջազգային գիտահետազոտական դրամաշնորհային ծրագրերին ԳԱԱ կառույցների և անհատ գիտաշխատողների ակտիվ մասնակցությանը նպաստելու ուղղությամբ: Հանդիսանալով եվրոպական «Հորիզոն-2020» ծրագրի տեղեկատվական կենտրոնի հիմնական գործունեությունը եղել է այդ ծրագրին ԳԱԱ ինստիտուտների մասնակցության խթանումը: Ստեղծ-

ված շահառուների բազան համալրվել է 50 շահառուով: Տարածվել է մոտ 200 տեղեկատվություն եվրոպական և այլ միջազգային դրամաշնորհային գիտահետազոտական ծրագրերի, հայտարարված բաց մրցույթների, իրականացվող նախագծերի մասին:

«Հորիզոն-2020» ծրագրի շրջանակներում ներկայացվել է ՀՀ կազմակերպությունների մասնակցությամբ 101 առաջարկ, որոնցից հավանության է արժանացել 12 նախագիծ՝ 1.3 միլիոն եվրո ընդհանուր ֆինանսավորմամբ: Հավանության արժանացած նախագծերին հիմնականում մասնակցել են ԳԱԱ համակարգի կազմակերպությունները, մասնավորապես ԳԱԱ նախագահությունը (2 նախագիծ), Ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտը (4 նախագիծ), Ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտը (1 նախագիծ), «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնը (1 նախագիծ), Էկոլոգամոնոֆերային հետազոտությունների կենտրոնը (1 նախագիծ):

Չմայած ստացված բազմաթիվ դրամաշնորհներին արդյունքները չի կարելի համարել բավարար և խնդիր է դրվել ավելի նպատակային աշխատել առանձին ինստիտուտների հետ, որոնք ունեն նախագծերի առաջարկներ:

ԳԱԱ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արտասահմանյան անդամների կողմից ներկայացված համագործակցության առաջարկները, ԳԱԱ համակարգի և ՀՀ այլ գիտակրթական կազմակերպությունների հետ ձեռք բերված պայմանավորվածություններն ընդգրկում են մի շարք կարևոր ուղղություններ՝ համատեղ հետազոտությունների իրականացում և հետազոտական մոր ծրագրերի մշակում, մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում, արտասահմանյան գիտական կենտրոնների և ԳԱԱ համակարգի կազմակերպությունների հետ համագործակցության պայմանագրերի կնքում, համատեղ աշխատությունների պատրաստում, մասնակցությունը Հայաստանում կազմակերպվող գիտակրթական և գիտակազմակերպական միջոցառումներին, համատեղ միջազգային գիտաժողովների կազմակերպում:

ԳԱԱ արտասահմանյան անդամների իրականացրած համագործակցության և աջակցության արդյունքներից կարելի է նշել.

1. Մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում

Արտասահմանյան անդամները երիտասարդ կադրերի պատրաստման գործում հանդես են գալիս որպես գիտական ղեկավարներ և համադեկավարներ:

2. Համատեղ հետազոտությունների իրականացում

Հաշվետու տարում գիտությունների ակադեմիայի 3 հետազոտական կառույցներում իրականացվել է 25 գիտական, գիտատեխնիկական ծրագիր, որոնց արդյունքները նպաստել են Հայաստանի Հանրապետությունում գիտության զարգացմանը:

Կարևոր է, որ գիտական կապերի և համագործակցության շնորհիվ կիրառական բնույթի հետազոտություններում օգտագործվում են նաև արտասահմանյան անդամների լաբորատորիաների ժամանակակից սարքավորումները և հնարավորությունները միջազգային չափանիշներին համապատասխանող հետազոտություններ կատարելու համար, ինչը խրախուսելի է, քանի որ առկա սարքավորումներով հնարավոր չէ ժամանակակից բարձր մակարդակի հետազոտություններ կատարել: Նման հետազոտությունների արդյունքների տպագրումը և զեկուցումները գիտաժողովներում նպաստում են Հայաստանի գիտության միջազգային վարկանիշի բարձրացմանը:

ԿԱԴՐԵՐ

Առ 01.01.2018 թ. ԳԱԱ կազմում ընդգրկված են 49 ակադեմիկոս և 57 թղթակից անդամ: 23 ակադեմիկոս և

26 թղթակից անդամ աշխատում են ԳԱԱ համակարգից դուրս:

Առ 01.01.2018 թ. ԳԱԱ համակարգում աշխատում է 3875 մարդ, որոնցից 2362-ը գիտական աշխատողներ են՝ 336-ը գիտության դոկտորներ, 1079-ը գիտության թեկնածուներ, 947-ը գիտական աշխատողներ են առանց գիտական աստիճանի:

Հաշվետու տարում ԳԱԱ համակարգում աշխատանքի է ընդունվել 134 երիտասարդ մասնագետ, որը 20-ով պակաս է նախորդ տարվա ընդունվածներից: Հաշվետու տարում ԳԱԱ համակարգի աշխատողներից 9-ը պաշտպանել են դոկտորական, 40-ը թեկնածուական ատենախոսություններ:

Համակարգի կառույցներում կադրային հարցերը լուծվում են հանրապետության բուհական համակարգի և ԳԱԱ-ի գիտակրթական կենտրոնի շրջանավարտների հաշվին: Այդ պատճառով գիտակրթական կենտրոնի ուսումնական ծրագրերը համապատասխանեցվում են գիտական կառույցների պահանջներին:

Գիտական կադրերի պատրաստման և գիտական հետազոտությունների ակտիվացման գործում կարևորվում է ԳԱԱ-ի և այլ գիտական կազմակերպությունների, բուհերի հետ համատեղ գիտակրթական և հետազոտական լաբորատորիաների ստեղծումը:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ

Գիտական աշխատանքների տարեկան ֆինանսավորումը պետական բյուջեից 2017 թ. կազմել է 7 միլիարդ դրամ: Հատկացված ֆինանսավորման 70%-ն աշխատավարձի բաժինն է: Համակարգի աշխատողների ամսական միջին աշխատավարձը մեկ մարդու հաշվով, առանց արտաբյուջետային միջոցների, կազմել է 100 000 դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ այն գրեթե չի փոփոխվել: Արտաբյուջետային ֆինանսավորումը հաշվետու տարում կազմել է մոտ 2 միլիարդ դրամ:

Արտաբյուջետային միջոցների 650 միլիոն դրամը համակարգի աշխատողները ստացել են մոտ 100 մեծ ու փոքր դրամաշնորհային ծրագրերից: Ծրագրերից բացի, կատարվել են նաև պայմանագրային աշխատանքներով մատուցված մեծ ծավալի տարաբնույթ ծառայություններ:

Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտը տարեցտարի մեծացնում է պայմանագրային աշխատանքների ծավալը երկրի ռազմարդյունաբերական համալիրի պատվերներով:

Ընդհանրապես դրամաշնորհային ծրագրերով կատարված աշխատանքները նպաստում են միջազգային համագործակցությանը, իսկ պայմանագրային աշխատանքները կիրառական բնույթի հետազոտությունների ընդլայնմանը: Վերջիններս նպաստում են երկրի տնտեսության զարգացմանը, որոշակի կիրառություն ունեն նաև պաշտպանական ծրագրերում:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

2017 թվականին համակարգի աշխատողների սոցիալական բնույթի հարցերը եղել են ԳԱԱ նախագահության ուշադրության կենտրոնում: Նախորդ տարիների համեմատ, ցավոք, հաշվետու տարում այս բնագավառում շոշափելի դրական արդյունքներ չեն արձանագրվել: Որպես ձեռքբերում կարելի է նշել սոցիալական փաթեթի ցուցակներում աշխատողների ժամանակին մեղքորավածությունը: Համակարգի աշխատողներն օգտվում են երկարացված արձակուրդից: Հուսով ենք, որ այս տարի վերջապես կսկսվի բնակելի մոր շենքի շինարարությունը, որի սկիզբն անընդհատ հետաձգվել է տարբեր պատճառներով:

Հունամիտար ուղղվածության ինստիտուտների աշխատակիցների աշխատավարձը զգալիորեն ցածր է ընդհանուր միջինից, որովհետև այդ կազմակերպությունները շատ փոքր թվով թեմաներ են ներկայացրել թեմատիկ ֆինանսավորման համար, ինչպես նաև նրանք չունեն պայմանագրային աշխատանքներ:

Սոցիալական բնույթի խնդիրներից է աշխատանքային պայմանների բարելավման հարցը: Կարևոր է համակարգի անշարժ գույքի շահագործման և պահպանման հարցը: Կրկին ուզում են հիշեցնել, որ ամբողջ անշարժ գույքը գտնվում է Պետական գույքի վարչության հաշվեկշռում, սակայն նշված ծախսերի համար ոչ մի դրամ չի հատկացվում: Նշված օբյեկտների պահպանման և շահագործման հայեցակարգ է մշակվել և ներկայացվել Պետական կոմիտե, սակայն մինչ օրս չենքերի փոքր ու մեծ վերանորոգումների համար ոչ մի ֆինանսավորում չի հատկացվել: Ոչ մի աջակցություն ինստիտուտները չեն ստացել նույնիսկ բնական աղետների հետևանքով ստեղծված արտակարգ վիճակների դեպքում:

ԳԱԱ համակարգի գիտական հենքը կապված է ➤4

Առավելագույն արդյունք՝ եղած միջոցներով

Նախագահ Սերժ Սարգսյանը ողջունելով ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովի մասնակիցներին, ընդգծեց, որ գիտնականների հետ իր հանդիպումներն ու ակադեմիայի տարեկան ժողովներին ավանդաբար մասնակցությունը ոչ միայն հարգանքի դրսևորում են գիտնականների նկատմամբ, այլև գիտական հանրության խնդիրներին, գործունեությանը, գիտության վիճակին ծանոթանալու ևս մեկ և շատ լավ հնարավորություն: Սերժ Սարգսյանը նշեց, որ գիտնականների հետ պարբերաբար տեղի ունեցող հանդիպումները, իր կարծիքով, նույն կերպ շարունակվելու են, որովհետև պետության պահանջներն ու ակնկալիքները հայ գիտնականներից շատ մեծ են:

Նախագահն ուրախությամբ փաստեց, որ Հայաստանում գիտության զարգացման նոր մոտեցում է տեսնում: Ըստ նրա՝ ի տարբերություն տարիներ առաջ և հատկապես 2008-2009 թթ. գիտնականների ելույթների, որոնք բոլորը հանգում էին ընդամենը մեկ խնդրի՝ ֆինանսների բացակայությանը, այսօր գիտնականներն իրենք են իրենց աշխատանքի գնահատման արդյունքում եկել այն

եզրակացության, որ անհրաժեշտ է օպտիմալացնել և եղած միջոցներն արդյունավետ օգտագործել, ինչի մասին խոսվում էր դեռևս 6-7 տարի առաջ: «Այս մոտեցումն ուղղակի հրամայական է մեր գիտության զարգացման համար», - նշեց նախագահը և ընդգծեց, որ պետությունը շարունակում է մնալ նույն համոզմանը՝ եղած միջոցներով պետք է կարողանալ հասնել առավելագույն արդյունքի: Ցանկալի արդյունքին հասնելուց հետո, պետական եկամուտների մեծացմանը զուգահեռ, ըստ նախագահի, կտրամադրվեն հավելյալ միջոցներ: Սերժ Սարգսյանը վստահեցրեց, որ ցանկացած իրատեսական, հիմնավորված ծրագրի համար պետությունը մշտապես պատրաստ է եղել և այժմ էլ պատրաստ է միջոցներ գտնելու: Նախագահի խոսքով՝ պետության ներկայիս հնարավորությունների պայմաններում եղած միջոցների արդյունավետ օգտագործմամբ առավելագույն արդյունքի հասնելու մոտեցումը վերաբերում է ամխտիր բոլոր ոլորտներին, այդ թվում՝ բանակին, անվտանգությանը:

Սերժ Սարգսյանը նշեց, որ պարբերաբար արծարծ-

վող՝ տեսական և կիրառական նշանակություն ունեցող գիտության հարցերը միայն Հայաստանին չէ, որ մտահոգում են: Դա հավերժական հարց է, որը քննարկվում է բոլոր երկրներում, և դրա համար պետք է գտնել հավասարակշռված մի մոտեցում, որը թույլ կտա արդարացնել պետության և հասարակության ակնկալիքները: Սերժ Սարգսյանը պատրաստակամություն հայտնեց գիտության զարգացման և հեռանկարային ծրագրերի հետ կապված խնդիրներով մտահոգ գիտնականների հետ առանձին հանդիպել և քննարկել հնարավոր լուծումները: Նախագահը կարևորեց նաև գիտության ասպարեզում սերնդափոխության խնդրի լուծումը:

Համրապետության ղեկավարը գիտնականներին մաղթեց հաջողություն՝ նշելով, որ մեկ բան ակնհայտ է՝ մեր ժողովուրդը միշտ ակնածանք է ունեցել գիտության նկատմամբ, և գիտությունը Հայաստանում մշտապես պահանջված է: «Ուրեմն և՛ դուք, և՛ ձեզնից հետո եկողները շատ մեծ գործ ունեն անելու: Փոքր հնարավորություններով մենք լուրջ խնդիրներ պետք է լուծենք», - ընդգծեց Սերժ Սարգսյանը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ պեկուցումը

➤3 Ժամանակակից սարքավորումների և տեխնոլոգիաների հետ, որոնք գտնվում են վատթար վիճակում, իսկ դրանց արդիականացումը կապված է լրացուցիչ, մեծածավալ ֆինանսական ներդրումների հետ: **ԳԱԱ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ (2012-2016 թթ.) ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԿԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ**

ԳԱԱ համակարգի գիտական և գիտատեխնիկական ոլորտում առկա վիճակի վերլուծության անցկացումը և հետագա զարգացման միտումների վերաբերյալ կանխատեսումները հիմք կհանդիսանան ԳԱԱ համակարգի կառավարման իրատեսական որոշումների մշակման և կայացման համար մի շարք թիրախային ուղղություններով հիմնավորումների ձևավորմանը: Այդ նպատակով ուսումնասիրվել է այլ պետություններում գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման փորձը: Այնուհետև մշակվել է ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման համար անհրաժեշտ կանոնակարգային փաստաթղթերը, ԳԱԱ բաժանմունքներում և կազմակերպություններում քննարկումների ընթացքում կատարված առաջարկների և դիտողությունների հիման վրա լրանված տարբերակը հաստատել է ԳԱԱ նախագահությունը:

Կանոնակարգային փաստաթղթերը ներառում են.

- ՀՀ ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման մեթոդաբանությունը,
- ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման կարգը,
- ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատման ցուցանիշները,
- ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների SWOT-վերլուծությունը և ռազմավարությունը:

ԳԱԱ համակարգի 31 գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատումը իրականացվել է 2016թ. նոյեմբեր-2017թ. հուլիս ժամանակահատվածում: Գնահատման համաձայնագրվում և փորձաքննական խմբերում ընդգրկված են եղել շուրջ 100 հեղինակավոր մասնագետներ:

Գնահատման համաձայնագրվումը ուսումնասիրել է կազմակերպությունների կողմից ներկայացված 2012-2016 թթ. գործունեության ցուցանիշները և համապատասխան փորձաքննական խմբի եզրակացության հիման վրա պատրաստել և ներկայացրել է գրավոր հաշվետվություն յուրաքանչյուր գիտական կազմակերպության գործունեության գնահատման արդյունքների և առաջարկների մասին:

Գիտական կազմակերպությունների գործունեության գնահատման արդյունքներն ու առաջարկները քննարկվել են ԳԱԱ նախագահությունում և կայացվել են համապատասխան որոշումներ:

Կատարվել է գնահատման արդյունքների որակական ու քանակական վերլուծություններ, որի շարադրանքը շուրջ 200 էջ է: Այդ վերլուծություններում օգտագործվել են գնահատման համաձայնագրվումի հաշվետվությունները և փորձաքննական խմբի եզրակացությունները, ինչպես նաև որոշ տվյալներ ԳԱԱ գիտական և գիտակազմակերպական գործունեության 2012-2016 թթ. հաշվետվություններից և այլ պաշտոնական տվյալներից:

ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների առանձնահատուկ առավելությունները (այդ թվում՝ ՀՀ և/կամ արտերկրի այլ կազմակերպությունների համե-

մատ)՝ ուժեղ կողմերն են.

- ուժեղ գիտական դպրոցների առկայությունը,
- կայացած միջազգային համագործակցությունը,
- հիմնարար հետազոտությունների միջազգային մակարդակը,
- արդյունավետ համագործակցությունը ՀՀ ԲՈՒՀ-երի հետ,
- միջգիտակարգային հետազոտությունների իրականացման հնարավորությունը,
- տպագրված հոդվածների մեծ քանակն ու բարձր որակը,
- կիրառական նշանակություն ունեցող աշխատանքների որոշակի մասնաբաժինը:
- ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետ աշխատանքին խոչընդոտող ասպեկտները՝ թույլ կողմերն են.
- կառուցվածքային բարեփոխումները,
- երիտասարդ կադրերի մեծ արտահոսքը,
- գիտական ուղղություններով գործունեության ներքին անհամաչափությունը,
- ֆինանսական միջոցների սղությունը, աշխատակիցների ցածր աշխատավարձը,
- գիտական սարքավորումների ոչ բավարար լինելը, ֆիզիկական և բարոյական մաշվածությունը,
- ենթակառուցվածքների մաշվածությունը,
- մեծ կախվածությունը բյուջետային ֆինանսավորումից,

- տեսական և փորձարարական հետազոտությունների առկա անհամաձայնությունը,

- փորձակոնստրուկտորական մոլուցների մշակման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների բացակայությունը:

● ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը կարող են նպաստել արտաքին ու ներքին գործունեությունների հնարավորությունները.

- կազմակերպությունների կառուցվածքային բարեփոխումները,
- սփյուռքի գիտական ներուժի առավելագույնս ներգրավման հեռանկարները,
- գիտական ոլորտի բարեփոխումների սպասվող օրենսդրական փոփոխությունները,
- գիտական իրատեսականությունների ավելի հասանելի դարձնելը միջազգային համությանը,
- հնարավոր մասնակցության ավելացումը միջազգային շրջանակային ծրագրերին,

գիտական մշակումների առևտրայնացման պետական աջակցումը և գործընթացի օրենսդրական կանոնակարգումը,

- մշակված տեխնոլոգիաների ներդրումն արդյունաբերության մեջ,
- երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրերի իրականացումը:
- ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության բնականոն զարգացմանը կարող են խոչընդոտել արտաքին ու ներքին հետևյալ գործոնները՝ ռիսկերը (վտանգները).
- հիմնական գիտական ուղղության միջազգային արդիականության կորուստը,
- երիտասարդ կադրերի շարունակվող արտահոսքը,
- միջազգային դրամաշնորհային ծրագրերի նվազումը,
- գիտաշխատողների կարիերային մոտիվացման մեխանիզմների բացակայությունը,
- գիտական արդյունքը շուկա դուրս բերելու օբյեկտիվ խոչընդոտները,

- երկրի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի վատթարացումը,

Ձևակերպված են ըստ թիրախային ուղղությունների կոնկրետ առաջարկներ որոնք միտված են ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը:

● ԳԱԱ գիտական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը բարձրացնելու և ԳԱԱ ներդրումը երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման գործում ավելացնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- գիտական ուղղությունների և թեմաների արդիականացում,
- ներքին կառուցվածքային բարեփոխումներ և օպտիմալացում, որոնք պետք է բխեն նաև գիտական ուղղությունների և թեմաների արդիականացումից,
- միջգիտակարգային ծրագրերի ձևավորում,
- կիրառական աշխատանքների ավելացում,
- գիտական արդյունքների առևտրայնացմանը ուղղված հարցեր,
- անձնակազմի օպտիմալացում,
- լաբորատոր սարքերի, սարքավորումների և տեխնիկական միջոցների ձեռքբերում,
- ընդհանուր օգտագործման լաբորատորիաների ստեղծում:

● ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների ներդրումը համաշխարհային գիտության մեջ ավելացնելու և հետազոտությունների ու մշակումների համապատասխան ուղղություններով մրցունակությունը միջազգային մակարդակով ապահովելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- գիտական արդյունքների ձևակերպումների և տպագրությունների որակի բարձրացում,
- միջազգային գիտատեխնիկական համագործակցության ընդլայնում,
- երիտասարդ մասնագետներին աջակցման և խրախուսման նպատակով ֆոնդերի ստեղծում,
- գիտական նոր ուղղությունների ձևավորման նախադրյալների ստեղծում,
- միջազգային տարբեր դրամաշնորհների հայտերի ներկայացում,
- գնումների մասին օրենքի որոշ դրույթների վերաբերյալ հարցերի հստակեցումը:

● ԳԱԱ դերն ու հեղինակությունը հասարակության շրջանում բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- գիտական արդյունքների առևտրայնացմանը ուղղված ծրագրերի և մեխանիզմների մշակում,
- գիտության և կրթության ինտեգրման խորացում և բարձր որակավորմամբ մասնագետների պատրաստում,
- իրականացնել հետևողական աշխատանքներ ՀՆԱ-ում գիտության ֆինանսավորման մասնաբաժնի ավելացման ուղղությամբ,
- գիտատեխնիկական և պետական որոշումների նախագծերի փորձաքննական մասնակցության ակտիվացում,
- շենքերի և շինությունների վերանորոգում և տարածքների բարելավում,
- ֆինանսական միջոցների բարելավման հարցեր՝ արտաբյուջետային, տարբեր դրամաշնորհների հայտերի ներկայացում,
- ակտիվացնել ԳԱԱ կազմակերպությունների գործունեության, ստացած գիտական կարևոր արդյունքների և նրանց վերաբերյալ միջազգային կարծիքների մասին հանրությանը իրազեկման աշխատանքները:

Հայոց պետականության քառուղիներում

Միջազգային գիտաժողով՝ նվիրված արցախյան շարժման նոր շրջափուլի 30-ամյակին

ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում վերջերս տեղի ունեցավ «Արցախը Հայոց պետականության համար պայքարի քառուղիներում» միջազգային գիտաժողովը՝ նվիրված արցախյան շարժման նոր շրջափուլի 30-ամյակին: Գիտաժողովին մասնակցում էին ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը, տ. Նաթան արքեպիսկոպոս Յովհաննիսյանը, Արցախի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահ Աշոտ Ղուկասյանը, ՀՀ սփյուռքի նախարար Յուրայա Յակոբյանը, ՀՀ արտաքին գործերի նախարարի տեղակալ Շավարշ Քոչարյանը, ՀՀ Ազգային ժողովի Հայաստանի հանրապետական կուսակցության խմբակցության ղեկավար Վահրամ Բաղդասարյանը, գրող, հրապարակախոս Ջորի Բալայանը, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ, նախագահության անդամներ, ՀՀ ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների, բուհերի ղեկավարներ, գիտնականներ, մտավորականներ: Ընթերցվեցին Արցախի Հանրապետության նախագահ Բակո Սահակյանի, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսի ողջույնի խոսքերը:

արժանապատվությունը: Ամբողջ աշխարհում սկսեցին ազատագրական, ինքնավարական տարբեր շարժումներ, որոնց համար այս շարժումն ունի կարևոր նախնական նշանակություն: Արցախյան շարժման մեջ մեծ դեր ունի նաև մեր մտավորականությունը, որը ծանոթացրեց ժողովրդին այն պատմությանը, այն կարևոր խնդիրներին, որոնք առկա էին մեր պետականության կառուցման հարցերում: Այս կարևոր միջոցառման ընթացքում մենք նշում ենք այն դասերը, որոնք ունեցանք մեր երկու հայկական պետությունների կառուցման ընթացքում, և հետևությունները, որ պետք է անենք առաջիկա խնդիրների լուծման և

պետականության ամրապնդման համար»,- բացման խոսքում ասաց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը:

ԵՊՀ ռեկտոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արամ Սիմոնյանը նշեց, որ հայ ժողովուրդը մշտապես պետք է հիշի, որ միայն զենքով, միայն ուժեղ բանակով, ուժեղ դաշնակիցներով և միասնությամբ կարող է հասնել իր իղծերի կատարմանը: Արցախահայությունը դա ապացուցել է՝ բազում դարեր ապրելով և ապրեցնելով նաև մյուսներին, ցույց տալով, որ եթե ուզում ես ապրել քո հողի վրա, պետք է պայքարես:

Արամ Սիմոնյանը նշեց, որ արցախցին եկավ ապացուցելու, որ այդ արյունարբու ծեղրը նա կարող է կտրել, հայ ժողովուրդը եկավ ապացուցելու, որ այդ արյունարբու ծեղրն ինքը կարող է վերացնել ոչ միայն մեր ժողովրդի, այլև մյուս հարևան ժողովուրդների գլխից, որոնց գոյության խնդիրը նրանց ծեղրին խաղաքարտ է:

ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Յուրի Սուվարյանը նշեց, որ արցախյան շարժման 30-ամյակը տոնելը և երեսուրամյա գիտական աշխատանքն ամփոփելը շատ կարևոր է, մասնավոր՝ երեսուր տարվա հեռվից ամփոփել գիտականորեն կատարված աշխատանքը՝ վիթխարի և մեր ժողովրդի համար բախտորոշ: «Բայց պետք է մեկ անգամ ևս ցույց տալ, որ արցախյան շարժման վերջին շրջափուլը պատահականություն չէր, դա ունեցել է պատմական ավանդույթներ, արցախցին մղել է ազատագրական պայքար երկար դարեր», - ասաց նա:

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիկոս Աշոտ Մելքոնյանն էլ ասաց, որ Արցախում անկախության համար պայքարը մշտապես եղել է: «Արդյոք պատահական էր, որ 18-րդ դարի ազատագրական ծրագրերում Արցախը միշտ շրջանառվում էր: Մեկընթացում ունեին պետականությանը բնորոշ գծեր:

Իսրայել Օրին, Հովսեփ Էմինը ներկայացնում էին Արցախի անկախությունը՝ մասնաճյուղով Արցախի մեկնություններին: Ռուսական արքունիքն էլ, երբ դիմում էր հայ ժողովրդին, նկատի էր առնում նաև Արցախի, Սյունիքի, Գեղարքունիքի մեկնություններին»,-նշեց Մելքոնյանը՝ ընդգծելով, որ պատահական չէր նաև այն, որ առաջինը Արցախը հռչակեց անկախությունը, այնուհետև Հայաստանի Հանրապետությունը:

«Պատմության մեջ, ցավոք, չկա լիարժեք պատմական արդարություն, բայց կա հավերժ սուրբ պայքար այդ արդարության համար», - նշեց «Ռեզնու» լրատվական գործակալության գլխավոր խմբագիր, քաղաքական վերլուծաբան Մոդեստ Կոլերովը:

Նրա խոսքով՝ չնայած դժվարություններին՝ գիտական, պատմական, ժողովրդական զգացմունքները միշտ գնում են ոչ թե դժվարության հետքով, այլ ակնհայտ պատմական արդարության հետևից: Նա նաև վիճակագրական տվյալներ մեջբերեց: Ռուսաստանի Դաշնության բնակչության 65 տոկոսը կողմ է ԼՂ անկախությանը, սա անգամ այն պարագայում, երբ բնակիչները ոչ այդքան տեղեկացված են. «Չնայած իմ անձնական զգացմունքներին, օրերս հնգամյա որդիս կնոջս իր մորը, որ Հայաստանի ծնունդ է, հարցրեց՝ ինչու է ազգը հաղթում պատերազմում, երբ հաղթում է: Կինս նրան ասաց՝ ազգը հաղթում է միշտ, երբ պայքարում է իր հողի համար: Ես չեմ կասկածում Լեռնային Ղարաբաղի հաղթանակի մեջ»:

«Միջազգային գիտաժողովը հնարավորություն է ոչ թե պարզ, բոլորին հայտնի ճշմարտություններ ասելու, այլ՝ խնդիրներ վերհանելու», - ասաց ռուս վերլուծաբան Ստանիսլավ Տարասովը:

Տարասովն ասաց՝ ինքը համոզված է եկել և համոզված է գալիս Ղարաբաղի անկախության օգտին, սիրում է հայ ժողովրդին, կարծում է, որ հայերը մեծ պատմություն ունեցող մեծ ազգ են:

Գիտաժողովի կազմակերպիչներն էին ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքը և Երևանի պետական համալսարանը:

Լիլիթ ԱՍՏՄՅԱՆ

Բարձրագույն դատական խորհրդի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը պարգևատրվեց ՀՀ ԳԱԱ ոսկե մեդալով

Բարձրագույն դատական խորհրդի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը պարգևատրվեց ՀՀ ԳԱԱ բարձրագույն պարգևով՝ ոսկե մեդալով, սահմանադրական բարեփոխումների գործում ներդրած ավանդի, Հայաստանում սահմանադրական պրոպագանդայի հաստատման, սահմանադրական մշակույթի ձևավորման, իրավագիտության բնագավառում ունեցած ավանդի ներդրումների համար: ՀՀ ԳԱԱ նախագահության կողմից պարգևը Գագիկ Հարությունյանին հանձնեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը ՀՀ ԳԱԱ-ում կազմակերպված Գագիկ Հարությունյանի 70-ամյա հոբելյանին նվիրված միջոցառման ժամանակ:

Միջոցառմանը մասնակցում էին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի անդամները, Գագիկ Հարությունյանի ընտանիքը:

Բարձր գնահատելով Գագիկ Հարությունյանի ավանդը ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կայացման գործում և գիտական գործունեությունը՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանն ասաց. «Գագիկ Հարությունյանի գործունեությունը կարելի է բաժանել 2 հատվածի՝ կազմակերպչական գործունեություն և գիտական գործունեություն: Կազմակերպչական գործունեությունը հիմնականում կապված է Սահմանադրական դատարանի կայացման և նրա միջազգային ճանաչման հետ: Ինչ վերաբերում է գիտական գործունեությանը, ապա միայն վերջին 25 տարիներին պարոն Հարությունյանը տպագրել է 250 գիտական աշխատանք, 40 մենագրություն, ընդ որում, այդ աշխատանքների մեծ մասը տպագրված են տարբեր լեզուներով»:

Գագիկ Հարությունյանին պարգևատրման կապակցությամբ շնորհավորեցին ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, ակադեմիկոս Յուրի Սուվարյանը, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գագիկ Ղազիմյանը, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի անդամներ Վոլոդյա Յովհաննիսյանը, Յուրայա Թովմասյանը, Ալինա Գյուլումյանը, Կիմ Բալայանը:

Յուրի Սուվարյանն ընդգծեց, որ Գագիկ Հարությունյանի ջանքերի շնորհիվ ոչ միայն կայացավ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կառույցը, այլև ստացավ լայն ճանաչում և նշեց, որ Գագիկ Հարությունյանը մեզանում և երկրի սահմաններից դուրս իր մեծ ներդրումն է ունեցել սահմանադրական վերահսկողության մշակույթի զարգացման գործում:

Հոբելյարին ջերմորեն շնորհավորեցին Սահմանադրական դատարանի անդամ Վոլոդյա Յովհաննիսյանը, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գագիկ Ղազիմյանը:

Յուրայա Թովմասյանն իր ելույթում հատկապես կարևորեց Գագիկ Հարությունյանի կատարած աշխատանքը ՀՀ նոր Սահմանադրության մշակման գործում: «Մեր նոր Սահմանադրության ծնունդի, նոր Սահմանադրության փոփոխությունների շարժիչ ուժը, առաջ տանողը պարոն Հարությունյանն է», - ասաց նա:

«Պարոն Հարությունյանն այն անձնավորությունն է, որը կազմակերպեց և հաջողացրեց մեր հասարակությունում Սահմանադրության գնահատականը բարձրացնելուն, Սահմանադրության նկատմամբ հավատ առաջացնելուն», - ասաց Ալինա Գյուլումյանը:

«Վերջերս սահմանադրագիտության վերաբերյալ ցանկացած աշխատություն, չկա այդպիսի աշխատություն, որտեղ հղում չկատարեն պարոն Հարությունյանի աշխատություններին: Ես խորին համոզմունք ունեմ, որ այդ մեդալը, որով ակադեմիան պարգևատրել է Ձեզ, այդ աշխատանքի գնահատումն է», - ասաց Կիմ Բալայանը:

Գագիկ Հարությունյանը, շնորհակալություն հայտնելով պարգևի և գնահատանքի խոսքերի համար, իր ելույթում ասաց.

«Ինձ համար բացառիկ կարևոր է, որ գիտությունների ազգային ակադեմիան ուշադրություն հրավիրեց ոչ միայն իմ անձին, այլ նաև իմ գիտական գործունեությանը, որովհետև գիտական գործունեությունը գրեթե կես դարից ավելի իմ կյանքի անբաժանելի մասն է եղել: Ես միշտ շեշտել եմ՝ սահմանադրական դատարանները գտնվում են գիտության և պրակտիկայի խաչմերուկում: Առանց գիտական մտածողության և գիտական գործունեության այս ոլորտում լուրջ գործունեություն ծավալել անհնարին է:

...Այսօր, լինելով գիտությունների ազգային ակադեմիայում, ստանալով ակադեմիայի բարձրագույն պարգևը, ես պարտավորված եմ զգում նորից այնպիսի աշխատանք տանել, որպեսզի ակադեմիան կարողանա շեշտել, ասել, որ ոչ միայն անցյալի գնահատականն էր, այլև պատվեր էր այս աշխատանքները հետազայում նույնպես շարունակելու, նոր արդյունքներ ապահովելու համար»:

ՀՀ ԳԱԱ տեղեկատվական-վերլուծական ծառայություն

ման մասին: Մասնավորապես, վերջին հինգ տարիների ընթացքում ինստիտուտի գիտաշխատողները հրապարակել են 61 մեծագույն, ժողովածու և դասագիրք, 341 հոդված և զեկուցում: Ժամանակակից հայերենի ուսումնասիրությանը նվիրված աշխատանքներում դիտարկվել են արդի փուլում լեզվի զարգացման մի շարք հիմնական միտումներ, գործառության հիմնական առանձնահատկություններ, կատարվել է բառապաշարի առանձին շերտերի, տերմինային համակարգի վերլուծություն, արևելահայ խոսակցական տարբերակի, ժողովրդախոսակցական լեզվի՝ մեր օրերին բնորոշ որոշ յուրահատկությունների վերհանում և ուսումնասիրում, խոսակցական հայերենի և գրական լեզվի փոխազդեցությունների դիտարկում:

Հրապարակված աշխատանքների մեկ այլ խմբում կատարվել են գրաբարյան ու միջինհայերենյան մի շարք մատյանների լեզվական քննություն, լեզվի զարգացման տարբեր փուլերում տերմինային համակարգերի հետազոտություն, լեզվի ու քերականագիտության պատմական զարգացման առանձնահատկությունների դիտարկում, վեր են հանվել ձեռագիր բառարանների, հիշատակարանների, բժշկարանների բառապաշարի առանձնահատկությունները, հետազոտվել և մեկնաբանվել են հինգերորդ դարի մատենագրության մեջ բառերի մեկնությունների փորձերը: Հարկ է նշել, որ հրատարակված մի շարք աշխատանքներ (ինչպես՝ «Հայոց լեզվի բարբառային բառարան»-ի է հատոր, «Թատերական և կինեմատոգրաֆիական տերմինների

նակ, ինստիտուտի գիտաշխատողները ակտիվորեն մասնակցում են բուհերում կազմակերպվող գիտա-ժողովներին, քննարկումներին, վերապատրաստման դասընթացներին ու այլ աշխատանքների: Հաստատության հետազոտական աշխատանքների արդյունքները մեծապես նպաստում են հայ լեզվաբանական մտքի զարգացմանը, իրենց կիրառությունն են գտնում կրթական համակարգում, հարակից գիտաճյուղերի ուսումնասիրություններում:

Ինստիտուտի արևմտահայերենի բաժնում հետազոտական աշխատանքներ են ծավալել սիրիահայ մտավորականներ, բաժնին կից ձևավորվել և հասարակական կարգով ԱՄՆ-ում գործում է հայերենագետների խումբ, որի աջակցությամբ ընթանում են արևմտահայերենի գործնական բառարանի ստեղծման աշխատանքներ: Սկիզբ է դրվել Արամ Ա կաթողիկոսի հովանու ներքո գործող Արևմտահայերենի պաշտպանության համաձայնագրի հետ համագործակցությամբ: Լեզվի ինստիտուտում պատշաճ ուշադրություն է դարձվում երիտասարդ լեզվաբանների պատրաստման խնդրին: Գիտխորհրդի նիստերում պարբերաբար քննարկվում են ասպիրանտներին և հայցորդներին առնչվող խնդիրներ, տարին առնվազն երկու անգամ տնօրենությունը հանդիպումներ է ունենում երիտասարդ մասնագետների հետ, անդրադառնում նրանց ուսումնառության ընթացքին, հուզող հարցերին, տրվում են անհրաժեշտ համաձայնարարականներ: Ինստիտուտը պատրաստում և տարին երկու համարով հրապարակում է «Լեզու և լեզվաբանություն» գիտական հանդեսը,

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը 75 տարեկան է

ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտը, շարունակելով հայ լեզվաբանական մտքի զարգացման մախորդ փուլերի ավանդները և առաջ մղելով գիտական միտքը, դարձել է մեր շրջանի հայերենագիտության կարևորագույն կենտրոն, որտեղ արդեն 75 տարի համակարգված աշխատանքներ են ծավալվում լեզվի հետազոտության հիմնարար ուղղություններով, տասնամյակների ընթացքում ստեղծվել են գիտական մեծ արժեք ներկայացնող բազմաթիվ աշխատություններ, պատրաստվել գիտական հետաքրքրությունների լայն շրջանակ ունեցող և հմուտ լեզվաբաններ: Ինստիտուտի տարբեր սերունդների գիտաշխատողներ զբաղվել ու զբաղվում են հայոց լեզվի կառուցվածքի և գործառության, պատմության և համեմատական քերականության ուսումնասիրությամբ, գրական արևելահայերենի ու արևմտահայերենի քննությամբ, հաստատությունում կարևորվում է ստուգաբանական, երկլեզվյան, բարբառային բառարանների և տերմինաբանների ստեղծումը: Գիտականների հետաքրքրությունների ոլորտում են նաև գրական լեզվի կանոնարկման, տերմինաբանության մշակման, ուսուցողական լեզվաբանության հարցերը: Ինստիտուտի աշխատակիցները հեղինակել են ընդհանուր-տեսական և հայերենի կառուցվածքի ու պատմական զարգացման առանձին հարցերի վերաբերող մենագրական ու խմբային աշխատություններ, մշակել կամ առաջադրել են հայ քերականագիտության զարգացման համար կարևոր սկզբունքներ: ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը զգալի նվաճումներ ունի հայերենագիտական հետազոտությունների բոլոր բնագավառներում:

Ներկայում էլ ինստիտուտի համար բնութագրական են գիտաշխատողների մասնագիտական բարձր որակը, գիտական աշխատանքների նկատմամբ պատասխանատվության բարձր զգացումը և պահանջկոտությունը, որոնք տասնամյակների ընթացքում ավանդաբար ձևավորվել են և փոխանցվում են սերնդեսերունդ: Հրապարակվող արժեքավոր հոդվածների և գրքերի քանակի տարեցտարի աճը վկայում է ինստիտուտի վերընթաց զարգաց-

համառոտ բառարան», «Նոր բառեր»-ի Ա, Բ, Գ պրակներ, «Հատուկ անունների ուղղագրական բառարան», «Անհարկի փոխառյալ բառերի հայերեն համարժեքների բառարան», «Քրդերեն-հայերեն, հայերեն-քրդերեն գործնական բառարան») կիրառելի են ոչ միայն լեզվաբանության ոլորտում, այլ նաև կարող են հետաքրքրել հանրության լայն շրջանակների: Վերջին տարիներին ինստիտուտում կիրառական լեզվաբանության ուղղությամբ մշակվել և իրականացվել են մի շարք ծրագրեր, որոնք միավորում են մի կողմից՝ լեզվաբանական հետազոտությունների բնագավառում նորագույն տեխնոլոգիաների, համացանցի հնարավորությունների, համակարգչային տեխնիկայի կիրառությանը, մյուս կողմից՝ հայերենի՝ որպես համացանցային լեզվի հաջող գործառությամբ: Իրականացվել է «Հայկական էլեկտրոնային համաբարբառ» մախագիծը, որով գիտական հանրությանը մատուցվում է համակարգչային ծրագրերով ստեղծված, որոնողական ճկուն համակարգ ունեցող, համացանցում հասանելի էլեկտրոնային համաբարբառների մեծածավալ շտեմարան՝ արտակարգ լայն ընդգրկումով, գրաբարյան, միջինհայերենյան և աշխարհաբարյան շրջաններին վերաբերող երկերի շարունակական ներածման հնարավորություններով:

Հաստատությունում պարբերաբար կազմակերպվում են լեզվի ուսումնասիրության տարբեր ոլորտներին նվիրված հանրապետական ու միջազգային գիտաժողովներ: 2017 թ. լեզվի ինստիտուտը հաջողությամբ կազմակերպեց առաջին առցանց գիտաժողովը, որին մասնակցեցին երեք տասնյակից ավելի հետազոտողներ ինչպես հանրապետության գիտակրթական տարբեր հաստատություններից, այնպես էլ արտերկրից: Ինստիտուտը լեզվաբառաբանությանը, լեզվի խնդիրներին նվիրված հանրապետական խորհրդակցություններ, կլոր սեղանաքննարկումներ է կազմակերպում ՀՀ սփյուռքի մախարարության, գրողների միության, ակադեմիական ու բուհական հաստատությունների հետ համատեղ՝ ներգրավելով բուհական հայերենագիտական ամբիոնների ներկայացուցիչներին: Միաժամա-

որն ընդգրկված է ԲՈՅ-ի համար ընդունելի հանդեսների շարքում: Աշխատանքներ են տարվում հայերենագիտական էլեկտրոնային հանդեսի հրապարակումը սկսելու ուղղությամբ: Ինստիտուտում է գործում ԲՈՅ-ի 019 «Լեզվաբանություն» մասնագիտական խորհուրդը: Լինելով ակադեմիական հաստատություն՝ լեզվի ինստիտուտը չի սահմանափակվում գիտահետազոտական աշխատանքներով: Լեզվաբառաբանության ու լեզվամշակույթի արդի խնդիրների լուծմանը նպաստելու նպատակով կազմակերպվում են մայրենիի խնդիրներին առնչվող ամենամյա միջոցառումներ, հանդիպումներ ու քննարկումներ լրագրողների, մանկավարժների, սովորողների հետ: Ինստիտուտի աշխատակիցները լեզվական հարցերի շուրջ մեկնաբանություններով հանդես են գալիս հեռուստատեսությամբ ու ռադիոյով, զանգվածային լրատվության այլ միջոցներով: Հաստատության համացանցային կայքը պարունակում է ինստիտուտի մասին անհրաժեշտ տեղեկություններ, ապահովում է տեղեկատվություն տարբեր ստորաբաժանումների գործունեության վերաբերյալ, ընթերցողներին հասանելի է դարձնում հրատարակված աշխատությունների էլեկտրոնային տարբերակները և այլն: Կայքում գեղեցիկ մյուսերով հաստատությունը ձգտում է նաև նպաստել գրական հայերենի անադարտության պահպանմանը, արևմտահայերենի կանոնակարգմանը: Ինստիտուտի տարբեր բաժինների միջև առկա է գիտական համագործակցություն, հաճախ տեղի են ունենում համատեղ նիստեր ու քննարկումներ:

ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտի թե՛ ավագ, և թե՛ միջին ու երիտասարդ սերունդների գիտաշխատողների գիտական շատ մտադրացումներ պարբերաբար քննարկվում են խորհրդակցությունների, բաժինների ու գիտխորհրդի նիստերի ընթացքում, և դրանց մի մասը ներառվում է հաստատության գիտահետազոտական ծրագրերում, իրականացման երաշխավորվող թեմաների շարքում:

Վիկտոր ԿՍԿԱԼՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտի տնօրեն

**ՀՀ գիտությունների ազգային
ակադեմիայի նախագահ,
ակադեմիկոս
Ռադիկ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԸ
ընտրվել է գիտությունների
ակադեմիաների
միջազգային ասոցիացիայի
փոխնախագահ**

Գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիան հիմնադրվել է 1993 թ.-ին Ուկրաինայի գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ, աշխարհահռչակ գիտնական Եվգենի Պատոնի նախաձեռնությամբ: Այն միավորում է Ռուսաստանի, Բելառուսի, Ուկրաինայի, Ուզբեկստանի, Հայաստանի, Վրաստանի, Ղազախստանի, Ղրղզստանի, Մոլդովայի, Տաջիկստանի, Թուրքմենստանի գիտությունների ակադեմիաները և Վիետնամի գիտության և տեխնոլոգիայի ակադեմիան:

2003 թ.-ից գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիան Միավորված ազգերի կրթության, գիտության և մշակույթի կազմակերպության (UNESCO) պաշտոնական գործընկերն է, 2007 թ.-ին ստացել է ԱՊՀ միջխորհրդարանական ասամբլեայի դիտորդի կարգավիճակ:

Գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիայի նպատակն է միավորել ԱՊՀ երկրների և Վիետնամի գիտությունների ակադեմիաների ջանքերը խորհրդային Միության փլուզումից հետո համատեղ լուծելու գիտական խնդիրները, ամրապնդելու տասնամյակների ընթացքում ձևավորված կապերը և գիտական համագործակցությունը:

Գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիայի առաջնահերթություններից է կառուցողական երկխոսություն ծավալել Համագործակցության երկրների պետական կառույցների հետ և նրանց ներկայացնել ասոցիացիայի անդամ գիտությունների ակադեմիաների և կազմակերպությունների գիտնականների հավաքական կարծիքը գիտությունների ակադեմիաների և գիտության զարգացման հարցերի վերաբերյալ:

Ներկայումս գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ասոցիացիայի նախագահը Բելառուսի գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ Վլադիմիր Գուսակովն է:

ՀՀ ԳԱԱ տեղեկատվական-վերլուծական ծառայություն

Ծնվել է 1943 թ. մարտի 16-ին Երևանում:

1960-ին ավարտելով Երևանի Աղասի Խանջյանի անվան միջնակարգ դպրոցը՝ Վ.Ղազարյանն ընդունվում է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի նկարչության և տարրական կրթության մեթոդիկայի բաժինը, որն ավարտում է 1965-ին՝ ստանալով «նկարչության և տարրական դասարանների ուսուցչի» որակավորում:

1969 թ. Վ.Ղազարյանն ընդունվում է ՀԽՍՀ գիտությունների ակադեմիայի արվեստի ինստիտուտի կերպարվեստի բաժնի ասպիրանտուրա: 1975 թ. պաշտպանում է թեկնածուական ատենախոսություն «Սարգիս Պիծակ» թեմայով և ստանում արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան և աշխատանքի անցնում ՀԽՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտում նախ որպես կրտսեր

րիչ Սարգիս Պիծակի ստեղծագործության ուսումնասիրությամբ: Մատենադարանի ձեռագրերի հիման վրա հետազոտողը ներկայացնում է պիծակյան ձեռագրերում Մեծ Հայքի և կիլիկյան մանրանկարչական արվեստի սինթեզը պայմանավորող պատմական, գաղափարական-գեղարվեստական նախադրյալները, հետազոտում մանրանկարների պատկերագրությունը, Պիծակի արվեստի ոճական-կառուցվածքային առանձնահատկությունները, որոշում է նրա տեղն ու դերը հայ միջնադարյան մանրանկարչության հարուստ պատմության մեջ: Վ. Ղազարյանի գիտական ուսումնասիրության մեջ Կիլիկյան Հայաստանի վերջին մեծանուն մանրանկարիչը ներկայացված է նորովի, որպես ոչ թե անկումնային նկարիչ, այլ՝ նորարար, որը դիմում է պատկերային և պատկերագրական նոր համակարգի, բերում է գունագծային նոր

ՎԻԳԵՆ ՂԱԶԱՐՅԱՆ – 75

Լրացավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի կերպարվեստի բաժնի վարիչ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Վիգեն Հովհաննեսի Ղազարյանի ծննդյան 75-ամյակը:

գիտաշխատող, հետազայում որակավորվում որպես ավագ, առաջատար և գլխավոր գիտական աշխատող: 1988 թվականից առ այսօր նա ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի կերպարվեստի բաժնի վարիչն է: Վ.Ղազարյանը ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ է, իր ստեղծման օրից՝ 1996 թվականից ի վեր, ինստիտուտի գիտական աստիճանաշնորհման 016 մասնագիտական խորհրդի անդամ (1996-2008-ին՝ նախագահի տեղակալ): Ռուսաստանի Ղազնության մշակույթի նախարարությանն առընթեր արվեստագիտության ինստիտուտում (Մոսկվա) 1992 թ. Վ. Ղազարյանը պաշտպանում է դոկտորական ատենախոսություն՝ «խորանների մեկնությունները» թեմայով, և նրան շնորհվում է արվեստագիտության դոկտորի գիտական աստիճան: 2000 թ. Վ.Ղազարյանը ստանում է պրոֆեսորի գիտական կոչում: 2010 թ. ընտրվում է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ:

Լայն ու ընդգրկուն են հետազոտողի գիտական հետաքրքրությունների շրջանակները: Նրան հավասարապես զբաղեցրել է թե՛ հայ միջնադարյան կերպարվեստի, թե՛ արդի հայ նկարիչների ստեղծագործության հետազոտությունը:

Վ. Ղազարյանը Երևանում և Մոսկվայում հայերեն և ռուսերեն լեզուներով հրատարակված տասնյակ արվեստագիտական գրքերի և ալբոմների, այդ թվում՝ 1981-ին Մոսկվայում լույս տեսած «Մատենադարան» պատկերազրքի (համահեղինակ Սեյրանուշ Մանուկյան), ինչպես նաև Երևանում, Թբիլիսիում, Մոսկվայում, Իտալիայի տարբեր քաղաքներում, Նյու Յորքում և այլուր հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով տպագրված շուրջ 150 գիտական, քննադատական, հանրագիտարանային (այդ թվում՝ Հայկական սովետական հանրագիտարանի և «Քրիստոնյա Հայաստան» հանրագիտարանի) հոդվածների հեղինակ է:

1980-ին հրատարակվում է Վիգեն Ղազարյանի անդրամիկ մեմագրությունը՝ «Սարգիս Պիծակ» աշխատությունը, որը նվիրված էր կիլիկյան մանրանկարչության խոշորագույն դեմքերից մեկի՝ XIV դարի առաջին կեսի մանրանկա-

հետազոտական մոտեցում, Թորոս Ռոսլինի և կիլիկյան արվեստի ծաղկման շրջանի դիմամիկ կոմպոզիցիաների փոխարեն ստեղծում է երկրաչափորեն հավասարակշռված հորինվածքներ, պարզեցնում զարդամոտիվները, ինչպես և գրչության արվեստը, հետևելով հոր՝ Գրիգոր Պիծակի օրինակին:

Բոլորովին այլ խնդիրներ են առաջադրված և մշակված 1984-ին հրատարակված «Սյուժետային մանրանկարը Կիլիկիայում (XIII դարի վերջ-XIV դարի սկիզբ)» մեմագրության մեջ, որտեղ ներկայացվում են ավետարանական սյուժեների պատկերային անմիջական վերարտադրության եղանակները, դրանց անտիկ և քրիստոնեական ակունքները, վերարտադրության պատկերագրական-սինվոլիկ կողմը:

2004-ին լույս է տեսնում Վ.Ղազարյանի «Մեկնությունը խորանաց: (Արվեստի տեսության միջնադարյան հայկական բնագրեր)» աշխատությունը՝ տասներկու տեքստերի մանրամասն տարընթերցումներով:

2009-ին հրատարակվում է Արարատ Աղասյանի, Մուրադ Հասրաթյանի, Հրավարդ Հակոբյանի և Վիգեն Ղազարյանի «Հայ արվեստի պատմություն» կոլեկտիվ հիմնարար աշխատությունը, որն ամփոփում է, այսպես կոչված, «պլաստիկ արվեստների»՝ ճարտարապետության և կերպարվեստի զարգացման պատմությունը հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը: Աշխատության հեղինակներն արժանանում են 2009 թվականի ՀՀ պետական մրցանակին՝ կերպարվեստի ոլորտում:

Հայ կերպարվեստի ամբողջական պատմության շարադրման շրջանակներում կարևոր հանգրված էր Վիգեն Ղազարյանի և Հրավարդ Հակոբյանի «Հայ միջնադարյան կերպարվեստի պատմություն» աշխատությունը (2012), որտեղ լուսաբանվել է հայ միջնադարյան կերպարվեստի պատմական ուղին:

Վ. Ղազարյանը մասնակցել է տասնյակ միջազգային գիտաժողովների Հայաստանում (նաև՝ Արցախում), Վրաստանում, Ռուսաստանում, Իտալիայում, ԱՄՆ-ում, դասախոսություններ է կարդացել Մոսկվայի պետական համալսարանի և Գերմանիայի Վարբուրգի համալսարանի սաների համար (Երևա-

նում և Դիլիջանում), ամառային դասընթացներ վարել Վենետիկի Ֆոսկարիի համալսարանում:

Արդյունաշատ է Վ.Ղազարյանի մանկավարժական գործունեությունը: Տասնամյակներ շարունակ դասավանդելով Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայում, նա իր փորձն ու գիտելիքներն է փոխանցում ապագա արվեստաբաններին, 2000 թվականից առ այսօր նա Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի արվեստի պատմության, տեսության և հումանիտար առարկաների ամբիոնի վարիչն է: Նա ԵԳՊԱ գիտական խորհրդի անդամ է, ԵԳՊԱ Տարեգրքի գլխավոր խմբագիրը:

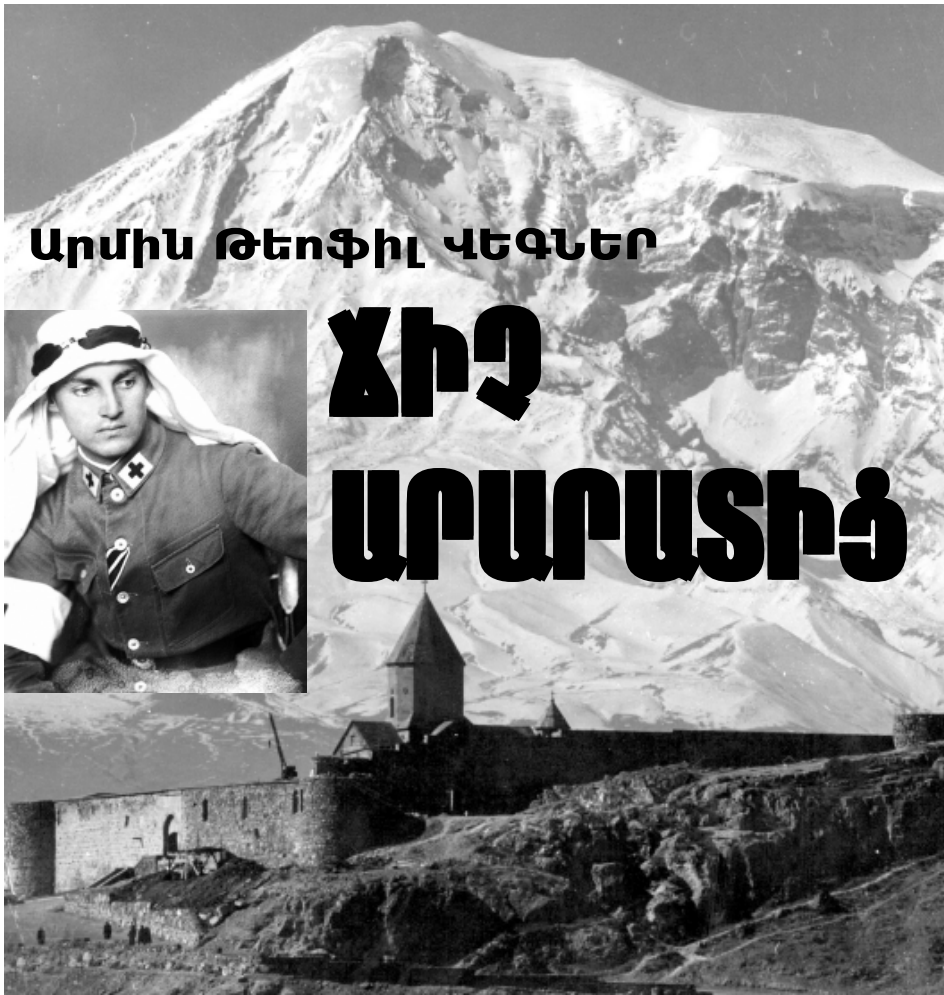
Անուրանալի է Վ.Ղազարյանի ներդրումը երիտասարդ գիտական կադրերի պատրաստման գործում. նրա գիտական ղեկավարությամբ պաշտպանվել է թեկնածուական 28 ատենախոսություն:

Գիտական և մանկավարժական աշխատանքներին զուգահեռ Վ. Ղազարյանը զբաղվել և զբաղվում է նկարչությամբ, Հայաստանի նկարիչների միության անդամ է (2002-ից): 2015 թ. Հայաստանի նկարիչների միության սրահում կազմակերպվել է նրա նկարների անհատական ցուցահանդեսը: 2016-ին լույս տեսավ Հայաստանի գրողների միության անդամ (1997-ից) Վ.Ղազարյանի բանաստեղծությունների և ռուսերենից, անգլերենից ու գերմաներենից նրա կատարած բանաստեղծական թարգմանությունների ժողովածուն:

Գիտական ու գիտակազմակերպական վաստակի համար Վիգեն Ղազարյանն արժանացել է ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ պատվավոր կոչման (2006), պարգևատրվել ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության «Ոսկե հուշամեդալով» (2008), ՀՀ ԳԱԱ Պատվոգրով (2003) և Վաստակագրով (2018):

Շնորհավորելով մեր գործընկերոջը հոբելյանի կապակցությամբ, մաղթում ենք նրան քաջառողջ կյանքի երկար տարիներ և գիտաստեղծագործական նորանոր խիզախումներ:

**ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունք
ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտ**

Հաղթանակած ժողովուրդների կառավարությունների

Գերմանացի բանաստեղծ, գրող, հրապարակախոս և հասարակական գործիչ Արմին Թեոֆիլ Վեգները (1886-1978) հայ ժողովրդի մեծ բարեկամն էր: 1915-1916 թվականներին Միջագետքի անապատներում, ականատես լինելով օսմանյան թուրքիայի կառավարության իրագործած հայոց Մեծ եղեռնին, Արմին Վեգները մյուս ազնիվ գերմանացիների նման (Յոհան Լեպսիուս, Պաուլ Ռոբբախ, Ֆրանց Վերֆել և այլք) իր անձը նվիրաբերեց հայ ժողովրդի դատի պաշտպանության գործին:

Նրա հրապարակախոսության բարձրակետը եղան «Կտակ անապատում» և «Ճիչ Արարատից» ուղերձները, որոնք հայ դատի պաշտպանության մի-մի շի-

կացած մեղադրանքներ են, գրված իրավագետ գրողի ձեռքով և հրապարակախոսի կրթով: Դրանցից առաջինը հեղինակը որպես բաց նամակ 1919 թվականի հունվարին հղեց Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների պրեզիդենտ Վուդրո Վիլսոնին: Սակայն ԱՄՆ-ի պրեզիդենտի անգործնական խոստումներից հուսախաբված, Վեգները 1922 թվականին Անտանտի հաղթանակած պետությունների կառավարություններին հղեց մի երկրորդ ուղերձ՝ «Ճիչ Արարատից» վերնագրով, որը և տպագրում ենք ստորև:

«Լեռներից մի ծայն գուժեց, որդ ու լաց ու սաստիկ կոծ, հռաքելը լալիս էր իր զավակների վրայ եւ չէր ուզում մխիթարուել, քանի օր այլես չկային»:

ՄԱՏԹԵՈՍ Բ, 18:
Դուք, ժողովուրդների ծառաներ.

Փոքր Ասիայի լեռներից նորից մեր ականջին սոսկումի ծայներ են հասնում: Այն պահից, երբ երիտթուրքական կառավարությունն ընդունեց հայ ազգաբնակչությանը մորեխների պարսի պես բնաջինջ անելու սոսկալի վճիռը, երբեք չեն դադարել այդ երկիրը հրի ու արյան մեջ խեղդելու ոճրամիտ գործողությունները: Ի դերն եղան հայ գաղթականների վերջին մնացորդների՝ իրենց ամայացած հայրենի մի թիզ հողը վերադառնալու հույսերը: Եվ բոլոր նրանց մեջ, ում որ պատահականությունը պատերազմի միջոցին դատապարտել էր այդ արիավիրքների ականատեսը լինելու, մի անգամ ևս մղձավանջային տեսիլքի պես արթնանում են սոսկումի տեսարաններ, որոնք մարդկային ուղեղի խեղճ կաղապարում, թվում է, այլևս երբեք համգիստ չեն առնելու:

Իսկ ի՞նչ արեցին Արևմուտքի հաղթանակած տերությունները իր հավատի ու ոգու պատճառով նահատակված այդ փոքրաթիվ ժողովրդին լիակատար կործանումից փրկելու համար: Արդ, իրավունք չունեն՝ Ձեզ, որպես այդ պետությունների պարագլուխների, հիշեցնել այն հանդիսավոր խոստումները, երաշխիքները, որ պատերազմի ընթացքում Դուք շնայելով էիք Հայաստանին: Իրավունք չունեն՝ Ձեր ականջներին և ի լուր աշխարհի մի անգամ ևս կրկնել այն խոսքերը, որ Ֆրանսիայի խորհրդարանի նախագահ Կլեմանսոն 1918 թ. հուլիսի 14-ին ուղղեց Հայաստանին, թե դաշնակից կառավարությունները երբեք չեն դադարելու իրենց պարտքը համարել այդ երկրի բախտը բարձր մարդկայնության և արդարության օրենքներով տնօրինելը: Եվ մի՞թե դեռ օդը լցված չէ Պուանկարեի հնչել բառերով, որ նա գրեց Կիլիկիո կաթոլիկ հայերի պատրիարքին, բառեր, որ դարձյալ այնքան շուտ ցնդեցին նրա հիշողությունից: Լյուդ Ֆրոյդը, Ռոբերտ Սեսիլը չէին, որ չհապաղեցին միանալ նրա ուղերձին, այդ այրերից չկա մեկը, որ բազմիցս հայտարարություն ստորագրած չլինի Հայաստանի ազատության վերաբերյալ՝ Բրիան, Դեշանել, Օռլանդո, Սոնինո, Վիլսոն. ինչպիսի՞ վեհ անուններ, որոնք շքեղ համագգեստների շքերթի նման աղմուկով տողանցում են մեր առջևից, որ հուսախաբված սրտերում թողնեն ոչինչ ավելի, քան քմիծաղի մի դատարկ արծազանք:

Որովհետև ի՞նչ եղավ այնքան հանդի-

սավոր երդումների արդյունքը: Երդումներ, որոնք խաչակրաց սրբազան արշավանքի ազդարարությունների նման հաջորդում էին միմյանց: Դրանց հաջորդեցին մոր կողոպուտներ, սով, կոտորածներ: Պատերազմի արյունալի դեպքերին հաջորդում են 1918 թվականի Ղարաբախի, Ալեքսանդրապոլի ջարդերը, 1921-ին Փամբակի, Ամասունի վայրագությունները, 1922-ին Անկարայի նահանգի վերջին կոտորածներն ու բռնազաղթերը: Չէ՞ որ Արի դաշնագրով արձանագրված իրավունքները չհարգվեցին անգամ նրանց կողմից, ովքեր այդ դաշնագիրը պարտադրեցին թուրք ժողովրդին: Չէ՞ որ թուրքերի ճակատագիրը դրա իրագործումով պակաս չէր վտանգվելու, քան Հայաստանը դրա անտեսումով: Հայ և ասորի քրիստոնյաների սպանողին ամմիջապես հաջորդեց հույն ազգաբնակչության բնաջնջումը, իսկ և իսկ նման այն բնաջնջմանը, որի օգնությամբ թուրք վարչակարգը ոչնչացնում էր մի ժամանակ Կոստանդնուպոլսի շներին, նրանց փոխադրեցին ծովի մի ամառի կղզի, որտեղ նրանք բաղցից ու ծարավից կոտորվեցին: Ձմյունիան դարձավ հրդեհի ճարակ: Միջերկրական ծովի ծաղկուն քաղաքը, այն հարստությունն ու զանձները, որ դարերով կուտակել էր քրիստոնեական ջանասիրությունը, դարձավ ծխացող մոխրաբլուր: Դուք և Հայաստանի թշնամիները, որոնք միշտ նաև մարդկության թշնամիներն են, տխուր տեսք եք ընդունում՝ մեզ հավատացնելու, թե այդ ժողովրդի բեկորները իբր իրենք են խել թուրքերի վերջին ապրուստն ու ապաստանը, որ ունեին նրանք պատերազմի սոսկալի ավերածություններից հետո: Ընդհակառակն, մի՞թե անգլիական և ամերիկյան ճանապարհորդների սահմուկեցնող հաղորդումները ցույց չեն տալիս, որ խավարի այդ գունարտակները այստեղ ևս խաղացել են իրենց նողկալի դերը, որից ամենայն հաճությամբ օգտվում է բարբարոս իշխանությունը, և որոնք շարունակ օգնության են կանչում երկրային տարերքը իրենց ոճիրների հետքերը սքողելու համար:

(Շարունակելի)

1922 թիվ
Գերմաներենից թարգմանեց
բանասիրության դոկտոր
Ալբերտ ՄՈՒՇԵՂՅԱՆԸ

ՎԱՏԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Իր ժամանակ մեծ աղմուկ հանած «Ջենթլմենները գերադասում են շիկահերմերին» գրքի հեղինակ Անիտա Շուսին ընթերցողները հարցրեցին:

- Ի՞նչ հիմքի վրա է հենվում ձեր վստահությունը, թե տղամարդիկ գերադասում են շիկահերմերին:

- Սեփական փորձի վրա, հարգելիս, ժպտալով արձագանքեց տիկին Անիտան:

2. ՉԱՊԼԻՆԸ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մի անգամ Չապլինը սեփական ավտոմեքենայի դեկին նստած զարգացրեց անթույլատրելի արագություն: Նրան կանգնեցրին և տարան ոստիկանական բաժանմունք:

Կոմիսարը երկար ու լուռ ուշադիր նայեց նրան.

- Եթե չեմ սխալվում, ես ձեզ էլի եմ տեսել: Ձեր դեմքը շատ ծանոթ է ինձ:

- Հնարավոր է,- տխուր արծազանքեց Չապլինը:

- Ահա, տեսնում եք, ես չեի սխալվել: Դուք ինքներդ եք խոստովանում: Ես մեկն հասկացա, որ Դուք երթևեկության կանոնների անուղղելի խախտող եք:

ՇՈՌԻ ԶԱՐԿԱՆԸ

Բարձրաշխարհիկ մի երեկույթի ժամանակ մի մեծահարուստ տիկին Շոռի հետ զրուցելիս պարծեցավ:

- Իմ երաժշտական կրթությունը ծնողներիս վրա նստել է կես միլիոն:

ԸՈՒՄՈՐ

- Ուղղակի զարմանալի է, թե մարդիկ ինչքան քիչ են ստանում իրենց ծախսած գումարի դիմաց,- շատ լուրջ նկատեց Շոռն:

ՓԱՌԻ ՀԱՂԹԱՆԿԸ

Վերդին 19 տարեկան էր, երբ եկավ Միլան: Նա ներկայացավ կոմերվատորիայի ռեկտորին և խնդրեց իրեն ընդունել այդ բարձրագույն երաժշտական հաստատությունը: Նրան թույլ տվեցին հանձնել քննությունները: Ամեն ինչ հաջող էր գնում, միայն նրա գեղջկական դեմքը, համեստ հագուստը և ընդհանրապես արտաքինը դուր չեկան ռեկտորին: Նա շնորհալի պատանու ուղղակի ասաց.

- Թողե՛ք կոմերվատորիա ընդունվելու ձեր մտադրությունը և ձեզ հարմար գործ գտե՛ք:

Գիտություն

Գլխավոր խմբագիր՝
Ա. ՏԵՐ-ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան 24բ,
հեռ. 56-80-14, 077 31 63 76

Դասիչ՝ 69268, գրանցման
վկայական՝ 448:

Ստորագրված է տպագրության՝
29.03.2018 թ.:

"ТИТУЛОН" ("Найка") газета НАН РА

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան հայտարարում է մրցույթ ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրենի թափուր տեղի համար:

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի գիտական կազմակերպություններ պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տիպային (օրինակելի) կանոնադրության 21-րդ կետի, կազմակերպության տնօրենի թեկնածություն առաջադրելու իրավունք ունեն կազմակերպության գիտական անձնակազմը, համապատասխան բաժանմունքի բյուրոն և կազմակերպության գիտական գործունեությանը համապատասխանող մասնագիտությանը ՀՀ ԳԱԱ անդամները, որոնք կարող են առաջադրել միայն մեկ թեկնածու: Տնօրենի թեկնածուն պետք է ունենա գիտական աստիճան, ընտրության պահին լինի 65 տարեկանից ցածր տարիքի, ունենա գիտակազմակերպչական աշխատանքի փորձ, մասնագիտական ուղղվածությամբ պետք է համապատասխանի գիտական կազմակերպության հիմնական գիտական ուղղություններից մեկին:

Առաջադրված թեկնածուները ներկայացնում են հետևյալ փաստաթղթերը՝

1. Դիմում
2. Առաջադրումը հաստատող փաստաթուղթ
3. Լուսանկար
4. Քաղվածք աշխատանքային գրքույկից
5. Ինքնակենսագրություն
6. Բարձրագույն կրթության դիպլոմի պատճեն
7. Գիտական աստիճանը հաստատող դիպլոմի (դիպլոմների) պատճեն
8. Գիտական կոչումը հավաստող փաստաթուղթ (դրա առկայության դեպքում)
9. Հրատարակված աշխատությունների և հոդվածների ցանկ
10. Կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ
11. Տեղեկանք մշտական բնակության վայրից
12. Բնութագիր վերջին աշխատավայրից (եթե կազմակերպությունը չի լուծարվել)
13. Կազմակերպության զարգացման ծրագիր
14. Անձնագրի և սոց. քարտի պատճենները

Թեկնածուների հիմնավորված առաջադրումները վերոնշյալ փաստաթղթերի հետ մեկ ամսվա ընթացքում (հայտարարության հրապարակման օրվանից) խնդրվում է ներկայացնել ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունք հետևյալ հասցեով՝ 0019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող., 24, հեռ. 52-13-62:

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա